СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

УСТОЙЧИВОСТ В РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА В НАЦИОНАЛНАТА БИЗНЕС СРЕДА

Проф. д.ик.н. Таня Горчева
Стопанска Академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: *Настоящата разработка поставя акцент върху взаимодействието между бизнеса и средата в която той функционира, като се прави опит за подреждане влиянията в българската икономика, засягащи устойчивия характер на туристическия бизнес и възможността да се насочва неговото развитие в посока, която да синхронизира интересите на всички участници в него. При нарастваща комерсиализация и при доминиращата роля на пазара в качеството му на регулатор стремежът на бизнеса за печалба няма обществен предел, което налага изграждане на национална политика за устойчивост на туристическия бизнес у нас. По тази причина цел изследването е определяне на маркерите за стимулиране на устойчивостта във функционирането на българския туристически бизнес с оглед създаването на адекватен потенциал в развитието му.*

Ключови думи: *устойчиво развитие; туристически бизнес; маркери за стимулиране на устойчивостта.*

JEL: *D21; D92; E62.*

SUSTAINABILITY IN TOURISM DEVELOPMENT IN THE NATIONAL BUSINESS ENVIRONMENT

Prof. Tanya Gorcheva, DSc (Econ.)
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Abstract: *The present work focuses on the interaction between the business and the environment by attempting to sort out the influences in the Bulgarian economy affecting the sustainable nature of the tourism business and the possibility to direct its development in a way that synchronizes the interests of all participants. Sustainable development based on the balance of interests between business, the natural environment and society. With increasing commercialization and the dominating role of the market as a regulator, the pursuit of business for profit has no social limit, which requires the establishment of a national policy for sustainability of the tourist business in our country. For this reason, the aim of the research is to identify the markers to stimulate the sustainability of the Bulgarian tourism business in order to create adequate potential for its development.*

Key words: *Sustainable development; tourism business*; *sustainability indicators.*

JEL: *D21; D92; E62.*

1. Теоретична постановка на изследването

В специализираните изследвания темата за устойчивото развитие на туристическия бизнес не е нова и се разглежда в различни аспекти. В настоящата разработка поставяме акцент върху взаимодействието между бизнеса и средата, в която той функционира, като се опитваме да подредим влиянията в българската икономика, засягащи устойчивия характер на туристическия бизнес и възможността да се насочва неговото развитие в посока, която да синхронизира интересите на всички участници в него.

В логическа последователност на тази постановка дефинираме целта на настоящото изследване като определяне на маркерите за стимулиране на устойчивостта във функционирането на българския туристически бизнес. Темата за устойчивото развитие на туристическия бизнес в нашата страна е изключително актуална и същевременно - сложна, многопластова и дискусионна, тъй като е обвързана с процесите на преструктуриране, чието регулиране показва симптоми на непоследователност, хаотичност и отсъствие на баланс в интересите.

Отношението „ресурси–резултати" определя ефективността на функционирането на всеки бизнес, а заедно с това и възможностите за неговото вплитане в бизнес средата на националната икономика. То няма еднозначно отражение върху благосъстоянието и заетостта, както небалансираният икономическият растеж не е гаранция за напредък в обхвата на макроикономиката. В контекста на взаимодействието "бизнес-среда" устойчивото развитие се основава на взаимодействието между икономическа, социална и природна среда. При нарастваща комерсиализация и при доминиращата роля на пазара, в качеството му на регулатор, стремежът на бизнеса за печалба няма обществен предел, поради което се налага изготвяне и прилагане на национална политика за устойчивост в интерес на обществото като цяло.

2. Предпоставки за устойчивост в развитието на туристическия бизнес у нас

Отчитайки взаимодействието между туристическия бизнес и рамковите условия, които създава бизнес средата у нас, можем да дефиниране основните предпоставки, които маркират съвременното развитие на туристическия бизнес у нас, а именно:

- Осигуряване на макроикономическата стабилност за развитието на туристическия бизнес;

- Повишаване на конкурентоспособността;
- Преодоляване на проблеми и диспропорции, настъпили като резултат от неравномерното протичане на структурните реформи у нас.

Избраният профил на обзорния анализ се аргументира с това, че от една страна, стабилността на икономическото развитие и устойчивостта във функционирането на икономиката се явяват общи предпоставки за успешното функциониране на отделните видове бизнес. От друга страна, ако това функциониране не създава потенциал за бъдещото им развитие, то възможностите за устойчивост се ограничават значително.

В теорията за икономическото развитие координирането на хоризонталните и вертикалните връзки, се осъществява въз основа на ресурсната осигуреност на стратегиите. В този смисъл политиката за макроикономическа стабилизация е обвързана с успешното функциониране на икономиката. Като цел тя се разполага в краткосрочния бизнес хоризонт. За разлика от нея дългосрочните цели на развитието фиксират създаването и усъвършенстването на потенциал, в смисъла на публично богатство, което допринася за повишаване на благосъстоянието и съдейства за повишаване жизнения стандарт[1].

2.1. **Маркери за повишаване на конкурентоспособността**

Комплексната оценка на конкурентоспособността, като предпоставка за устойчивост на туристическия бизнес у нас се извършва въз основа на анализ върху два маркера и принадлежащите към тях индикатори и показатели, както следва:

- "Макроикономическа конкурентоспособност на българската икономика" по индикаторите –"Технологично развитие и иновации» и «Инфраструктура» .
- "Конкурентоспособност на българския бизнес" по индикаторите "Човешки капитал" и „Производителност".

По данни на експертите на Световния икономически форум (СИФ) в Давос се отбелязва постепенно подобряване на макроикономическата конкурентоспособност на българската икономика. Проследена по обобщаващия показател за конкурентоспособност, България отбелязва напредък в глобалната класация, като заема 50-то място сред 138 държави и се придвижва от 83-та позиция през 1999 г. към 54-та позиция през 2017 г. [2].

По-задълбочен поглед върху конкурентоспособността на българската икономика ни дава индикаторът «Технологично развитие и иновации». За да установим мястото на България в света използваме „Технологичният индекс“, чрез който се измерва технологичната готовност на страната. Този индекс има синтетичен характер[3]. Според класацията на СИФ по посочения индекс България заема на 58-ма позиция от 100 наблюдавани страни в света, като се нарежда след Естония, Чехия, Словения, Словакия, Унгария и Румъния. Този факт ни навежда на мисълта, че нашата страна изостава от съизмерими по икономическо развитие икономики в Централна и Югоизточна Европа.

Индикатор “Инфраструктура” поставя акцента върху това, доколко предпоставките за функционирането на бизнеса, като транспорт, комуникации, електроснабдяване, водоснабдяване, газифициране и др., са налични и като дейности функционират така, че да не създават технически или организационни затруднения. Като илюстрация в това отношение може да ни послужи транспортната инфраструктура. Примерът е емблематичен по отношение положените, но недостатъчни усилия на държавната администрация за поддържането на адекватна за бизнеса пътна инфраструктура. При това разходите за пътища у нас нарастват пет пъти за по-малко от десет години, а пътната инфраструктура не се подобрява значително, особено в региона на Северна България. Към затрудненията, възникващи с довършването на част от автомагистралите, се прибавят все по-нарастващите нужди от ремонти на вече създадените участъци, както и на второкласните и третокласните пътища. Общата дължина на шестте автомагистрали у нас е 1 245 км, от които 610 км (49%) са в експлоатация [4]. Според мненията на експерти от Министерството на транспорта през следващите десет години на България ще са необходими по 2.5 млрд. евро годишно за строителството на пътища, за да се развенчае лошата и слава.

По отношение на въздушния транспорт към момента в страната функционират пет граждански летища. Състоянието на пътническите и товарните терминали на всички летища не е в съответствие с международните стандарти. За да могат да използват възможностите за кацане на по-големи и по-тежки самолети, употребявани от чартърните въздушни превозвачи, българските летища се нуждаят от разширения на пистите, развитие на пътищата за рулиране и нови настилки. В летище София са направени значителни инвестиции за достигане на необходимите Европейски стандарти, използвайки финансови средства от европейски програми, но понастоящем връзката между главните летища и другите видове транспорт не е развита [5].

Инфраструктурните несгоди у нас не се проявяват единствено в сферата на транспорта. Бариери пред пазарните механизми и пазарната конкуренция се създават от действащите монополни структури (държавни и частни) в електроснабдяването, водоснабдяването, топлоснабдяването и газифицирането. Незадоволителното състояние на инфраструктурата за канализация и за пречистване на отпадъчните води, както и цялостното състояние на водоснабдителната система, не осигурява необходимото качество на съответните услуги[12].

Конкурентоспособността на българския бизнес проследяваме с помощта на индикаторите "Човешки капитал" и „Производителност", които са тясно свързани с предходните два. Средното ниво производителността на труда у нас силно изостава от тази в страните на Западна Европа, макар бавно да се доближава до нивата на страните от Централна и Източна Европа. По данни на Евростат за 2016 г. производителността, измерена като БВП (по паритет на покупателна способност) на зает от населението, е едва 42,6% от средната за ЕС (25-те членки) и е най-ниска в сравнение с новоприетите членки. Този факт кореспондира и с още един проблем - бавното нарастване на производителността – с 3% на глава от населението. При този темп ще е необходимо повече от едно поколение, за да може България да достигне средното равнище на доходите в ЕС. От друга страна, увеличаването на производителността с дори един процентен пункт годишно ще увеличи степента на конвергенция с почти десетилетие [16]. Наред с това нека не забравяме, че при ниското ниво на заплащане през последните години голяма част от квалифицираната работна ръка на България „изтича" в чужбина. Вече втора година Министерството на туризма се опитва да намери решение на проблема с недостига на обслужващ персонал в туризма чрез „внос" на работна ръка от Украйна.

Тези индикации са показателни за установените по-горе негативни тенденции при формирането на потенциал за бъдещо развитие у нас.

1.2. Маркери за преодоляване на проблемите и диспропорциите в резултат от неравномерното протичане на структурните реформи у нас

Моделът, който наследява страната ни вследствие на развитието на масовия туризъм, е ориентиран все още към организираните потоци туристи, насочени основно към нашите Черноморски курорти през лятото и към планинските ни курорти през зимата. Изградената база и

съществуващият капацитет предполагат „монокултурно" развитие на туристическия бизнес[6], а тя трудно се преодолява. Въпреки усилията за промяна познатите проблеми от периода преди реформите се запазват, а именно:

- Туристът се превръща в „затворник" на хотела или комплекса, а хотелиерът в "заложник" на туроператора, с който предварително е договорена цената за пълния пакет. Известно е, че организираният с посредничеството на туроператори масов туризъм е широко достъпен за потребителите, но с ниска възвръщаемост за хотелиерите.
- Силно изразена е и още една зависимост. Българският туризъм има сезонен характер и е ориентиран към тази разновидност, която определя нашата страна като реципиент на чуждестранни туристи. Тази пасивна форма на туристическия бизнес определя зависимостта на българския туризъм от посредничеството на чуждестранни туроператори.
- Това предопределя още една характерна черта на българския туризъм – България се представя като дестинация, която предлага преди всичко пакетни туристически продукти. Колкото по-завършен е предлаганият пакет услуги, от гледна точка на включените услуги в цената му, толкова необходимостта от изразходване на допълнителни средства от туриста се свежда до минимум. Това предварително обрича нарастването на приходите за приемащата страна.

Успешна крачка за промяна на посочения модел на бизнеса е направена с реконструкцията на наличната хотелска база и повишаване категорията на хотелите през преходния период. Така например за последните 20 години от Черноморското крайбрежие и от големите планински курорти изчезнаха хотелите с категории две звезди. Над 45% от хотелската база е с категория три звезди, делът на четири звездните хотели надхвърля 35%, а новопостроените хотели са категория над четири звезди [7]. Наред с това все по-важно място заемат и малките хотели, тип семеен, които компенсират комфорта с домашен уют. Наблюдават се известни положителни промени в част от големите градски центрове на нашата страна. Така например в София се увеличава броят на хотелите 4 и 5 звезди, а заедно с това расте броят на леглата, броят на нощувките и приходите от регистрирани чужденци. За 2015 г. броят легла в София е 12 453, като 7683 от тях са в 4 и 5 звездни хотели. Отчетените нощувки общо са 1 605 179, като над 1 млн. от тях са на чужденци. Приходите от нощувки в столицата са 116 млн. лв., (около една трета от приходите на морската Бургаска област от пренощуване и една

девета от общото за страната), от които 88 млн. лв. са от нощувки на чужденци. Четири- и петзвездните хотели на София си поделят 93.4 млн. лв. от общата сума и 77.4 млн. лв. от парите, дошли от чужди граждани [8]. Част от посоченото оживление се дължи, обаче на външни фактори. През последните години две от ниско тарифните европейски авиокомпании откриват бази у нас, с което стартират обслужването на нови авиолинии. Така например ирландската авиокомпания Ryanair откри 11 нови дестинации с начален полет от различни летища на България. Wizz Air започна да поддържа редовни полети по утвърдените си дестинации не само през активния туристически сезон, а целогодишно [9].

Така стигаме до извода, че описаната формула, по която функционира българският туристически бизнес не предлага възможност за съчетаване на висока рентабилност с новото качество на инвестициите, които да осигуряват устойчивост на развитието. Ако проследим последните три години, през които се появиха нови външни влияния, като войната в Източното Средиземноморие, враждата между Русия и Украйна и бежанската вълна, може да се каже, че на българския туризъм просто му върви. Посочените събития пренасочиха част от туристическите потоци към нашата страна, с което нивото на обслужване и качеството на българските курорти не се подобри, но пък бизнеса спечели от увеличаването броя на приетите туристи.

Направеният обзорен анализ върху влиянието на структурните реформи у нас доказва, че замисълът им предполага създаване на естествена пазарна среда за успешно, но не и устойчиво функциониране на туристическия бизнес. Тези реформи пропускат контрола като естествена част от изпълнението им, в резултат на което в макроикономическата рамка се наслояват проблеми. Един от сложните казуси, свързан с проблеми, породени от неконтролирания растеж през периода на преструктуриране е презастрояването и липсата на обвързаност с адекватна инфраструктура. В резултат на изложеното установихме, че макроикономическата стабилност съществува и като обща предпоставка допринася за създаването на благоприятни предпоставки за развитието на туристическия бизнес. Това обаче съвсем не означава че тя е достатъчна за изграждане на потенциал за бъдещото му развитие. Нещо повече установихме редица противоречия, наследство от периода на преход, които зареждат проблеми между нивата на управление по повод изработването на съвременната политика за координиране на взаимовръзките между държавната администрация и бизнеса в зоните, свързани с туристическия бизнес.

Референтни източници:

Ковачев, А. (2005). Преструктуриране и развитие на икономиката, // Народостопански архив, .3, Стопанска Академия, Свищов.

Годишен анализ на Българска туристическа камара 2017. https://www.btch.bg/bg/analizi

Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development.UN The World Bank

Национална стратегическа референтна рамка 2007 - 2013 г. http://archive.eufunds.bg/bg/page/66

България и конкурентоспособността - малко по-добре, но с още предизвикателства. https://www.investor.bg/na-fokus/441/a/bylgariia-i-konkurentosposobnostta-malko-po-dobre-no-s-oshte-predizvikatelstva-225311/

Нешков, М. (2015). Туристически пазар. рубрика „Интервю", // Българска туристическа камара, София, с.12.

Столични хотели в повече, в. Капитал, 4 септември 2015. https://www.capital.bg/biznes/kompanii/2016/09/04/2821618_stolichni_hoteli_v_poveche/

https://www.dnevnik.bg/biznes/companii/2016/02/10/2702223_raiuneur_shte_leti_po_oshte_pet_novi_destinacii_ot/

Европейски фонд за регионално развитие - тематични насоки за инвестиции в туризма в: http://ec.europa.eu/regional_policy/bg/policy/themes/tourism/